

'ASSURLULAR: DİCLE'DEN TOROSLAR'A TANRI ASSUR'UN KRALLIĞI'

Mezopotamya ile Anadolu arasındaki köprü

Kemalettin Köroğlu ve Selim Ferruh Adalı'nın yayına hazırladığı Assurlular: Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı (Yapı Kredi Yayınları), uzman bilim insanlarının makaleleriyle katkıda bulunduğu bir inceleme.

MÖ 2000'lerde Kuzey Irak'ta, Dicle Nehri kıyısında kurulan, MÖ 700'lerin sonuna kadar bölgeye hâkim olan, askeri gücü ile ticareti birleştirerek ticari koloniler çağını başlatan Assurlular, 440 sayfalık incelemede başlıca şu bağlamlarda irdeleniyor: Anadolu'daki ticari girişimleri ve çıkarları, Anadolu'ya yaptıkları seferler, bölgeye bırakılan çiviyazısı metinler, Urartular'la kurulan gergin ilişkiler, Hititler'le karşılaşmalar, Yeni Assur Krallığı'nın Frigler, Lidyalılar ve Aramiler ile bağlantısı, yönetim ve devlet biçimiyle kendisinden sonra gelenlere sundukları model ve kurdukları kent düzeni...



DENİZ YILMAZ

TİCARİ KOLONİLER ÇAĞINI BAŞLATTILAR

Tarihte, bir dönemi kapatıp bir başkasını açan topluluklar, imparatorluklar ve devletler hüküm sürdü. *Assurlular* bu anlamda önemli bir krallıktı. MÖ 2000'lerde Kuzey Irak'ta, Dicle Nehri kıyısında kurulan, MÖ 700'lerin sonuna kadar bölgeye hâkim olan *Assurlular*, Mezopotamya'da meydana getirdiği yönetim ve devlet biçimiyle kendisinden sonra gelenlere bir model sunmuştu. Askeri gücü ve ticareti birleştiren *Assurlular*, yeni bir diplomasi geliştirip ticari koloniler çağını başlatmıştı.

Mezopotamya ile Anadolu arasındaki ticari ve kültürel alışverişte önemli bir rol üstlenen *Assurlular*, hem kurulduğu bölgeye hem de Anadolu'ya ilişkin yazılı bilgilerin edinilmesinde pay sahibiydi.

TANRILAR, KRALLAR, SARAYLAR, GANİMETLER

Assur Krallığı'nın, Mezopotamya ve Anadolu'daki faaliyetlerini, diğer krallıklarla ve devletlerle ilişkilerini inceleyen uzmanların makalelerini bir araya getiren

Kemalettin Köroğlu ve Selim Ferruh Adalı, krallığın ticari, kültürel ve sosyal yapısına ilişkin şöyle bir not düşmüş:

"*Assur devlet modelinde kral, tanrıların yeryüzündeki temsilcisiydi. Onlardan aldığı güçle ülkeyi yönetiyor, buna karşılık toprakların bakımını üstleniyor, bütün yazıtlarında tanrıları yüceltiyor, yaptırıldığı kabartmalarda kendisini tanrılara ve sembollerine saygı gösterir biçimde resmettiyordu. Krallar, bütün başarılı işleri tanrıların rızasını kazanmak için yaptığını özenle vurguluyordu. Buna kendileri için inşa ettirdikleri görkemli saraylar, fethettikleri ülkeler ve elde ettikleri ganimetler de dahildi.*"

KİL VE TAŞ MEDENİYETİ

Karen Radner'in anımsattığı gibi *Assurlular*'la ilgili geniş bilgilere sahip olmamızın en önemli nedeni, "*kil ve taş gibi dayanıklı malzemeler üzerine yazılı*" materyallerdi. Çalışmada okura sunulan veriler, çoğunlukla bunların çözülmesiyle gün ışığına çıkarken yüzey kazıları ve teorik araştırmalar ise bu süreci destekliyor.

Bu bağlamda, Kültepe başta olmak üzere krallığın yayıldığı bölgelerde gerçekleştirilen kazı ve araştırmalar,

Assurlular'a ilişkin tarihi bilgilerin ortaya çıkarılmasını sağlamış.

Kitapta incelenen konulara bakıldığında, krallığın etki alanını, kültürel ve sosyal yayılımını görmek olanaklı.

Assur krallarının Anadolu'daki ticari girişimleri ve çıkarları, Anadolu'ya yaptıkları seferler, bölgeye bırakılan çiviyazısı metinler, *Urartular*'la kurulan gergin ilişkiler, *Hititler*'le karşılaşmalar, *Yeni Assur Krallığı'nın Frigler, Lidyalılar ve Aramiler ile bağlantısının yanı sıra Assurlular*'ın kurduğu kent düzeni, makalelerin belli başlı konularını oluşturuyor.

ÖZEL SİGORTANIN ATASI!

Gojko Barjamovic, Assurlular'ın seyahat kimliğiyle oluşturduğu ticaret ağına dair geçmiş ile günümüzü birbirine bağlayan önemli bir anekdot paylaşarak krallığın tarihsel ağırlığını yansıtıyor:

"*Assur'dan Fırat Nehri'nin geçiş noktalarına ancak bugün Cezire olarak bilinen kurak plato kat edilerek gidiliyordu.*

Gidiş geliş, Assur'daki şehir meclisiyle bölgeyi kontrolü altında tutan pek çok küçük devletin yerel siyasi liderinin müzakeresiyle bir dizi ticari antlaşmayla düzenleniyordu. Bu tür antlaşmaların günümü-

ze kalan birkaç taslağı, bu güzergâhın sıkı düzenlemelere tabi olduğunu gösterir.

Kervanlar, yol üzerindeki her devletin bölgesinden geçmek için önemli miktarlarda ücret ödüyordu. Devletler ise ödemeye karşılık, Assurluların kullanması için yol, köprü ve hanlardan oluşan çetrefilli bir ticari altyapıyı ve geçişleri sırasındaki kervanlarının güvenliğini sağlıyordu.

Değerli yükler zarar görürse veya çalınursa olayın yaşandığı bölgeyi kontrolü altında tutan devletler tazminat ödemek durumundaydı. Bu sistem, tarihte çok daha sonraları ve temel olarak deniz ticaretiyle ilgili gelişen özel sigortanın alternatif bir biçimi gibi işliyordu."

ANADOLU VE IRAK'A ETKİLERİ

Çalışmadaki makalelerin ortak vurgusu, *Assur Krallığı'nın, Mezopotamya ile Anadolu arasında tarihi, kültürel ve ticari bir köprü kurduğu. Oluşturdukları yönetim biçimi, devlet ve kent modeliyle bölgeye kendisinden sonra gelen devletlere ve uygarlıklara önemli bir miras bırakan, Eski, Orta ve Yeni Assur diye üç dönemde var olan Assurlular*'ı anlatan uzmanlar, krallığın hem Anadolu'yu hem de Irak'ı nasıl etkilediğini ortaya koyuyor çalışmada. ■